

ENOTA CIVILNE ZAŠČITE ZA HITRE INTERVENCIJE

Roman Lavrač*

UDK 355.58

Naravne in druge nesreče vsako leto vzamejo skoraj 3 % družbenega proizvoda, nemalokrat celo več. Preventivni ukrepi kot "najcenejša" oblika preprečevanja in omejevanja omenjenih pojavov niso dovolj učinkoviti. Samozaščita prebivalcev lahko bistveno zmanjša posledice naravnih in drugih nesreč. Toda posameznik ni vedno kos nastalim razmeram, zato država, občine in druge lokalne skupnosti ter podjetja, zavodi in druge organizacije organizirajo sile, ki ogroženemu prebivalstvu ob nesrečah nudijo zaščito in pomoč. Med organiziranimi silami za zaščito in reševanje so gotovo najpomembnejše poklicne enote, nekatere prostovoljne enote in enote civilne zaščite, ki so sposobne hitro in učinkovito posredovati. Mednje spada tudi enota civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljane.

V davni preteklosti so človeka ogrožale le nevarnosti iz narave, pred katerimi se je skušal nagonsko in neorganizirano zaščititi. Zaradi fizičnega in umskega razvoja je vir nevarnosti postal tudi človek, obramba in zaščita pred naravnimi in drugimi nesrečami pa je postajala vse bolj načrtovana, organizirana in učinkovita.

Preventiva, samozaščita in vzajemna pomoč predstavljajo temelj sistema zaščite in reševanja. Dopolnjuje ga sistem organov vodenja ter organiziranja enot za zaščito in reševanje. Pomen in učinek enot za zaščito in reševanje vidim predvsem v hitrem in kakovostnem posredovanju pri odpravljanju posledic naravnih in drugih nesreč.

Organizacija enote civilne zaščite za hitre intervencije mesta Ljubljane

Razlogi za organizacijo enote civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljane

Analiza organizacije in delovanja enot, organiziranih za zaščito in reševanje, ter odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, je pokazala, da potrebujemo enoto za hitre intervencije:

1. Enota za hitre intervencije lahko izvede tudi najbolj kompleksne zaščitno-reševalne akcije, še posebej v primeru rušenja objektov.
2. Delovanje enote je popolnoma avtonomno in ne predstavlja obremenitve za prizadeto območje.
3. Ob večjih naravnih in drugih nesrečah takšna enota pomeni veliko strokovno okrepitev enot in sil, ki so že na kraju nesreče.

Ti razlogi so botrovali ustanovitvi enote civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljane v začetku sedemdesetih let. Organiziranost in opremljenost enote je sledila spremembam in dognanjem, ki jih je prinašal čas. Na to so vplivale tudi bogate izkušnje, ki si jih je moštvo enote pridobilo v reševalnih akcijah ob potresu v Furlaniji (l. 1976) in črnogorskem primorju (l. 1979).

Danes ugotavljamo, da je cilj enote intervenirati zunaj "domačega" okolja, torej v nepoznanem okolju. Uspešnost reševalno-zaščitne akcije v mestu Ljubljani je namreč omejena iz več razlogov. Pripadniki enote, njihove družine in prijatelji lahko postanejo žrtve morebitne naravne ali druge nesreče. Psihološki šok in želja pomagati bližnjemu v bivalnem okolju je velika, zato bi bil odziv na poziv o aktiviranju enote verjetno majhen. In tudi s

tem moramo načrtovalci in organizatorji sistema zaščite in reševanja še kako računati.

Organizacijska struktura enote

Enota civilne zaščite za hitre intervencije šteje petdeset pripadnikov civilne zaščite in je sestavljena iz posameznih specializiranih enot, ki lahko delujejo samostojno, v kompleksnih zaščitno-reševalnih akcijah pa kot celota. Organizacijska struktura enote civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljana je naslednja:

- vodstvo enote za hitre intervencije,
- enota za izvidovanje s tehničnimi sredstvi in iskanje ponesrečenih s psi,
- tehnično-reševalna enota,
- enota za prvo pomoč,
- služba za podporo.

Slika 1. Vodstvo enote civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljane pripravlja načrt za zaščitno-reševalne akcije. Foto: Dušan Sernelj.

Figure 1. The management group for quick response civil protection and rescuing. Photo: Dušan Sernelj.

* Mesto Ljubljana, Mestni sekretariat za obrambo, Adamič-Lundrovo nabrežje 2, Ljubljana.

238 Vodstvo enote za hitre intervencije

Vodstvo enote za hitre intervencije je odgovorno za učinkovito delovanje posameznih specializiranih enot in enote kot celote. Pripravo izvedbe zaščitno-reševalne akcije načrtuje skupaj z vodji specializiranih enot, kar omogoča sprejetje optimalne rešitve problema. Delo enot se spremlja z ogledi na terenu oz. s pomočjo informacij, ki prihajajo neposredno s kraja intervencije (sistem radijskih zvez). Vse podatke se vestno beleži in vnaša na

delovno karto ali skico, kar služi tudi kot osnova za nadaljnje odločanje in vodenje intervencije.

Enota za izvidovanje s tehničnimi sredstvi in iskanje ponesrečenih s psi

Iskanje ponesrečenih oseb (le redko so zasuti nepoškodovani) pod ruševinami objektov različnih konstrukcij je najbolj zapletena naloga enote za hitre intervencije Mesta Ljubljana. Ponesrečenca, ki je

ujet pod ruševinami, je treba čimprej najti, kajti od tega je odvisno, ali ga bo enota za tehnično reševanje še pravočasno izvlekla izpod ruševin.

Vodje enot po ogledu kraja in objekta reševanja določijo načine in tehniko reševanja ponesrečenec. Ruševine namreč vedno predstavljajo nevarnost, tako za reševalce kot za ponesrečenca. Ogrožajo jih potrgane električne, plinske in toplovodne inštalacije, posedanje in drsenje ruševin. Iskanje in reševanje še dodatno otežujejo dim, saje, prah...

Iskanje ponesrečenec pod ruševinami poteka kombinirano. Najprej se ruševin "lotijo" izvidniki geofonisti, ki s pomočjo elektronskega geofona iščejo signale, ki jih oddaja ponesrečenec. Prek elektronskega geofona izvidnik geofonist zaznava mehanske signale (trkanje ponesrečenca po inštalacijah ali konstrukcijskih elementih) in akustične signale (kričanje, jok, stokanje). Delo izvidnika geofonista je izredno naporno, saj mora razlikovati "tipične" signale od motečih šumov, ki jih povzročajo drsenje in posedanje ruševin, brnenje gradbene mehanizacije in agregatov, ropota, ki ga povzročajo motorna vozila in reševalci...

Izvidniki geofonisti so nemočni ob slabem vremenu (dež, sneg) oz. ob hujših poškodbah ponesrečenca (npr. stanje nezvesti), ker mu onemogočajo oddajanje signalov, ki opozarjajo nanj. Zato vedno za izvidniki geofonisti ruševine preiščejo še vodniki reševalnih psov. Vonjski sistem psa je razvit skoraj do popolnosti, kar mu omogoča, da najde tudi tiste ponesrečence, ki ne kažejo znakov življenja. Najdbo le-teh reševalni pes nakaže z intenzivnim kopanjem na kraju najdbe, ki ga vedno spremljata glasen lajež in mahanje z repom. To mesto se označi z zastavico, ki tehnične reševalce opozarja, da je tam verjetno zasuta ponesrečena oseba.

Iskanje ponesrečenec pod ruševinami poteka torej v posrečeni kombinaciji tehnike (elektronski geofoni) in reševalnih psov.

Enota za tehnično reševanje

Tehnični reševalci so prava enciklopedija poznavanja ruševin, vrhne tehnike in reševalne opreme, s katero si pomagajo na poti k cilju — enoti za prvo pomoč utreti pot do ponesrečenca in ga po najnujnejši oskrbi prenesti do triazne postaje.

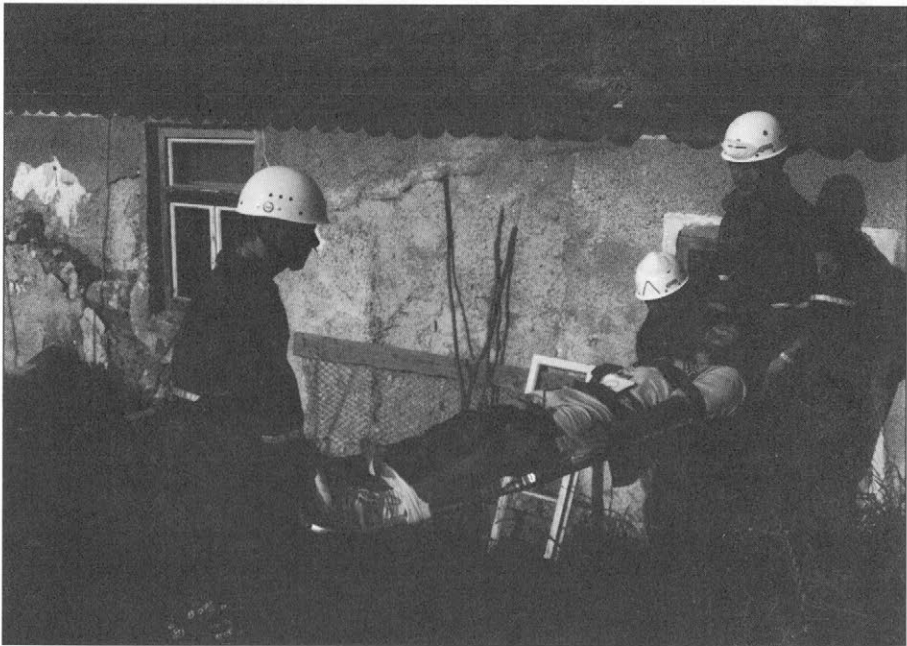
Struktura ruševin narekuje uporabo tehničnih sredstev. Nepogrešljive so blazine za dvigovanje bremen, hidravlične škarje za rezanje in raztegovanje, pnevmatsko kladivo, rezalni aparati, motorne žage in drugo. Uporaba težke mehanizacije je zelo omejena, ker lahko povzroči posedanje in drsenje ruševin. Izjema je avtodvigalo, ki ga je mogoče izredno učinkovito uporabiti skoraj na vsaki ruševini.

Tehnični reševalci se z uporabo omenjenih sredstev približajo do zasutih pone-

Slika 2. Vodniki reševalnih psov bodo preiskali objekt, ki ga je potresni sunek močno poškodoval. Foto: Dušan Sernelj.

Figure 2. Search and rescue dog handlers will monitor the building severely damaged by the earthquake. Photo: Dušan Sernelj.

Slika 3. Tehnični reševalci so iz objekta, ki ga je poškodoval potres, prinesli še enega ponesrečenca. Foto: Stane Jesenovec.

Figure 3. The search and rescue team brings out another victim from a ruined building. Photo: Stane Jesenovec.

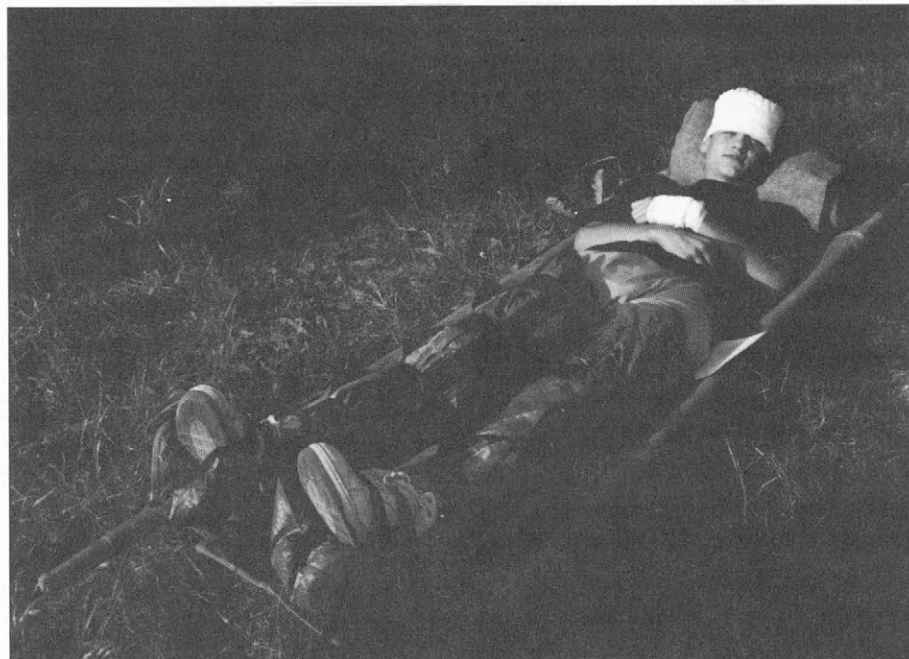
srečencev in skušajo zagotoviti kar najbolj varno pot za njihov prenos. Manjše poškodbe oskrbijo tehnični reševalci kar sami, hujše in bolj zapletene poškodbe pa prepustijo enoti za prvo pomoč.

Enota za prvo pomoč

Pripadniki enote pri svojem delu uporabljajo sodobno opremo, ki je izredno lahka, prilagodljiva in učinkovita. Takšne so npr. vakuumske opornice in posebna lopatasta

nosila, ki omogočajo izredno učinkovito imobilizacijo okončin, hkrati pa prepuščajo rentgenske žarke. Nepogrešljiva sta tudi reanimacijski komplet (oživljanje ponesrečenca z dovajanjem kisika iz jeklenke) in defibrilator (oživljanje ponesrečenca z električnim vzpodbujanjem srca).¹

Ekipa za prvo pomoč oskrbi poškodbe in določi način prenosa ponesrečenca izpod ruševin. Zdravnik vseskozi spremlja stanje poškodovanca, na triažni postaji pa določi nadaljni potek oskrbe poškodb.

Slika 4. Vakuumske opornice močno olajšajo imobilizacijo poškodovanih okončin. Foto: Stane Jesenovec.

Figure 4. Vacuum splints enable the immobilisation of injured extremities. Photo: Stane Jesenovec.

Slika 5. Zaščitno-reševalne akcije navadno trajajo nekaj dni, zato je potrebno poskrbeti za nastanitev moštva enote. foto: Dušan Sernelj.

Figure 5. Search and rescue action usually last a few days, hence lodging, for the team has to be provided. Photo: Dušan Sernelj.

Služba za podporo

Moštvo službe za podporo zagotavlja popolno avtonomijo enote za hitre intervencije. To pomeni postavitev oskrbovalne baze (kuhinja z jedilnico), tehnične postaje (opravljanje manjših popravil, polnjenje izpraznjenih akumulatoskih baterij, skladiščenje...), s skupnimi močmi pa se postavi še nastanitvena baza (šotorišče s posteljami, razsvetljavo, sanitarijami...). Avtonomijo zagotavlja enoti mobilna kuhinja z možnostjo skladiščenja živil v zamrzovalno-hladilnih omarah in zadostna količina pitne vode (avtocierna). Moštvo enote lahko brez težav dnevno pripravi tri izdatnejše tople obroke na osebo.

Usposobljenost in opremljenost pripradnikov enote civilne zaščite za hitre intervencije mesta Ljubljane

Pomoč ogroženemu in prizadetemu prebivalstvu ter bivanje v najzahtevnejših razmerah zahteva velike napore moštva enote, zato je selekcija kandidatov izredno ostra. Kadrovanje poteka po naslednjih kriterijih:

- primerne psihofizične sposobnosti,
- strokovnost in visoka usposobljenost na posameznih področjih (npr. v gradbeništvu, električarstvu, strojništvu, medicini...),
- sposobnost delovanja v skupini in samostojnega dela,
- poznavanje in učinkovita uporaba zaščitne in reševalne opreme, ki je sestavni del materialne formacije enote,
- vozniško dovoljenje različnih kategorij in veljavni potni list.

Izredno pomembno je, da enoto vodi "profesionalci".² To vzbuja pri pripadnikih enote občutek zaupanja, ker vedo, da ima lahko vse niti v rokah le tisti, ki je s področjem zaščite in reševanja vseskozi v stiku. Vodja enote pripravlja in vodi večino usposabljanj posameznih specializiranih enot civilne zaščite, skrbnika materialno-tehničnih sredstev pa pripravlja sredstva za vsako usposabljanje posebej in skrbita, da so vedno v uporabnem stanju.

Moštvo enote za hitre intervencije opravi vsako leto poleg dopolnilnega usposabljanja (najmanj tri dni) še najbolj zahtevno preizkušnjo – intervencijo na neznanim terenu. To je hkrati priložnost za resnično oceno usposobljenosti moštva enote in primernosti različne opreme.

¹ Za visok nivo zdravstvene oskrbe skrbijo trije zdravniki in trije medicinski tehniki.

² Vodja enote in skrbnika materialno-tehničnih sredstev so v rednem delovnem razmerju v upravnem organu za obrambo Mesta Ljubljane, in sicer na področju zaščite in reševanja.

240 Oprema za zaščito in reševanje in druga oprema je vedno pripravljena, zložena v posebnih prikolicah in specialnem vozilu. To omogoča mobilnost enote kot celote pa tudi delovanje posameznih enot na različnih lokacijah.

Zaključek

Enote za hitre intervencije predstavljajo najvišjo in najučinkovitejšo organizacijo enot civilne zaščite, če izpolnjujejo naslednje pogoje:

- učinkovita organiziranost in dobra opremljenost,
- hitro aktiviranje in mobilnost,
- visoka stopnja usposobljenosti,
- avtomomnost.

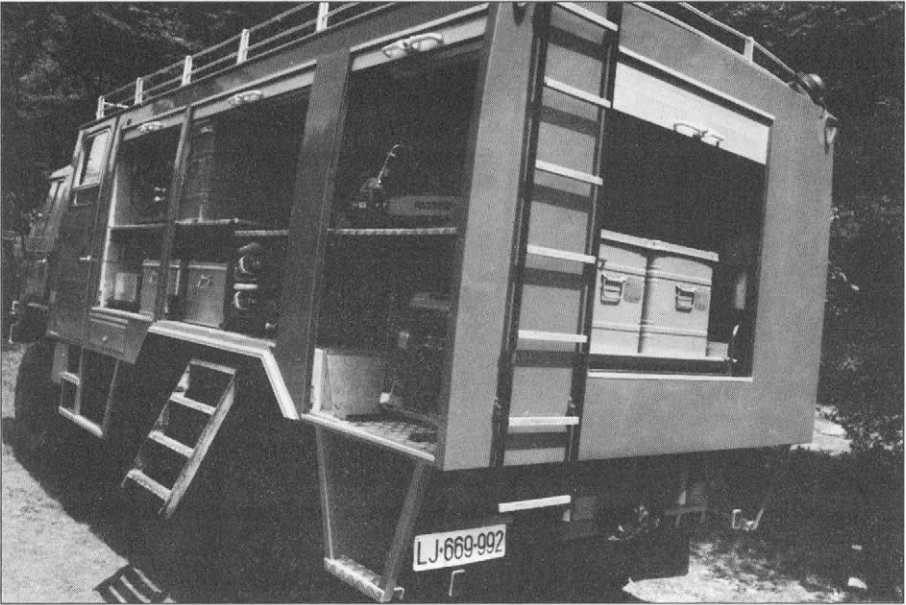
Kljub temu da enota civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljane izpolnjuje navedene pogoje, se še vedno srečujejo z nekaterimi težavami:

- Največji problem je hitro aktiviranje enote. Pozivnike ima le vodstvo enote. To sicer zadostuje, ker lahko preostali del moštva enote relativno hitro aktiviramo s kombinacijo pozivanja s pomočjo tele-

fonskih zvez in sistema samopozivanja. Toda odziv na mobilizacijo je omejen z več dejavniki: službene obveznosti (službena potovanja, nedosegljivost na delovnem mestu...); pripadniki enote delajo tudi na odgovornih delovnih mestih, so strokovnjaki za določena področja in so zato zelo obremenjeni; v času letnih dopustov v poletni sezoni in med šolskimi počitnicami je nedosegljiv velik del moštva enote. Čeprav pripadniki enote daljšo odsotnost obvezno sporočijo vodji enote, lahko manjkajoči posameznik v kritičnem trenutku pomeni veliko oviro za nemoteno delovanje enote. V tem primeru enoto popolnimo do optimalne zasedbe s pripadniki drugih specializiranih enot civilne zaščite Mesta Ljubljane.

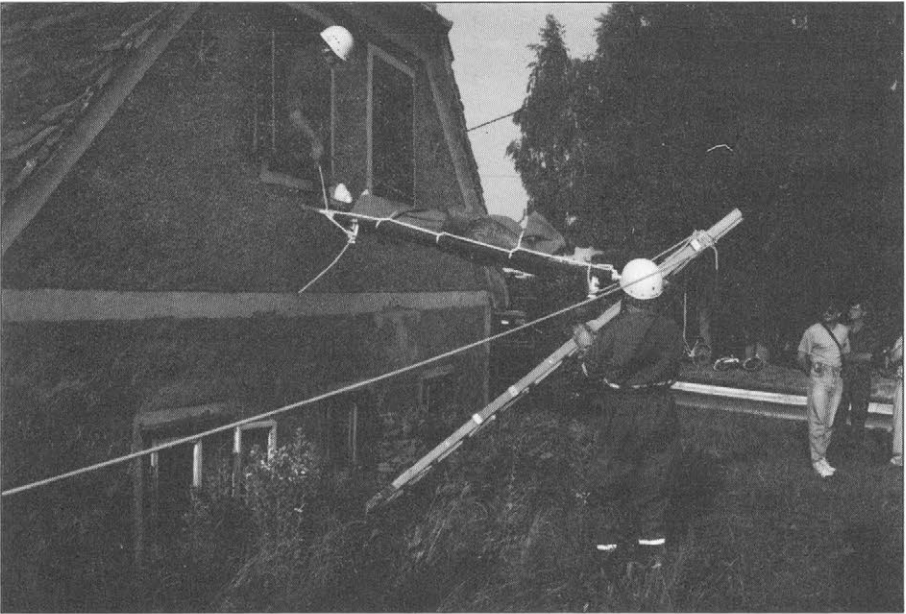
- Logistična podpora v obliki kakovostnih informacij med enoto in njenim ustanoviteljem ni zagotovljena. Znotraj enote je sicer organiziran sistem zvez, ki omogoča odlično kumuniciranje med enotami samimi ter enotami in vodstvom, za povezavo z ustanoviteljem in prizadetim okoljem pa bi nujno potrebovali mobilni telefon in telefaks.
- Organiziranje takšne enote zahteva ogromna finančna sredstva za nakup zaščitno-reševalne opreme in njeno vzdrževanje. Proces opremljanja enote zato poteka etapno, predvsem pa je vezan na daljše časovno obdobje.

Kljub omenjenim težavam pa je enota za hitre intervencije Mesta Ljubljane sposobna hitro in učinkovito posredovati tudi v najzahtevnejših razmerah.

Slika 6. Oprema za zaščito in reševanje mora biti brezhibna in vedno pri roki. Vsa oprema je zložena v zabojih na prikolicah ter na specialnem vozilu enote za tehnično reševanje. Foto: Dušan Sernelj.

Figure 6. Search and rescue equipment should be faultless and always at hand. All the equipment is in containers on trailers and in part of a special vehicle for the technical search unit. Photo: Dušan Sernelj.

Slika 7. Utrinek z dvodnevne vaje v okolici Slovenskih Konjic, ki so jo domačini opazovali z velikim zanimanjem. Foto: Stane Jesenovec.

Figure 7. Snapshot of two days exercise in the vicinity of Slovenske Konjice. The local population expressed great interest in the exercise. Photo: Stane Jesenovec.

1. Dolščak, M., 1993. Enote civilne zaščite za hitre intervencije. Ujma 7, str. 213–218.
2. Organizacijska zasnova sistema zaščite in reševanja, 1993. Republiška uprava za zaščito in reševanje, Ministrstvo za obrambo, Delavska univerza Domžale, Ljubljana.
3. Vršec, M., 1988. Sodobna varnost in družbena samozашčita v SFRJ. Delavska enotnost, Ljubljana.

Roman Lavrač

The quick intervention unit

The article concerns the Quick Intervention Unit of the City of Ljubljana. The unit was formed to respond immediately and efficiently to natural and other disasters. It is composed of special units: the Observation Unit, Technical Rescue Unit, First Aid Unit and the Provision Unit which together carry out even the most demanding protection-rescue operations.

However, the Quick Intervention Unit can perform tasks only if it is properly organised, trained and equipped. The Unit's organisation must be shown in its flexible adjustment to dangerous situations and in its protection and rescue activities. The efficiency of the team depends upon the qualifications and training of members and adequate protection-rescue equipment.

Preglednica 1. Shema organizacije enote civilne zaščite za hitre intervencije Mesta Ljubljane.

Shame 1. The organization of the Quick Intervention Unit of the City of Ljubljana.

